

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Respect voor tradities

door *Theo Boer*

De auteur is universitair docent ethiek aan de Protestantse Theologische Universiteit te Utrecht.

In de afgelopen decennia hebben zich in Nederland belangrijke wijzigingen voorgedaan op het terrein van de publieke moraal. Interessant genoeg gaat het hier met name over terreinen waar, terecht of niet, van gezegd werd dat zij tot het eigene van de christelijke ethiek behoorden: ethiek rond het begin en het einde van het leven (vruchtbaarheidstechnieken, prenataal onderzoek, abortus provocatus, euthanasie, hulp bij zelfdoding) en ethiek van relaties (echtscheiding, homoseksuele relaties). Ook op economisch terrein is er het nodige gebeurd – denk aan de liberalisering van de economie, aan globalisering en aan discussies over de hoogte van het budget voor ontwikkelingssamenwerking – en ook daar wordt vanuit religieuze hoek traditioneel veel over nagedacht.

Nu is de moraal ook vloeiend van karakter. Er bestaat geen enkel tijdperk waarin visies niet veranderen. Toch zijn de veranderingen in twee opzichten opmerkelijk. Ten eerste zijn sommige van de huidige veranderingen opmerkelijk radicaal. Niet allemaal: echtscheiding en abortus mogen dan meer geaccepteerd zijn dan vroeger, maar staan ook anno 2012 nog te boek als dingen die je liever vermijdt. Ik doel hier vooral op veranderingen op het terrein van actieve levensbeëindiging en homoseksualiteit. Men is dat laatste gaan zien als een geaardheid,

vergelijkbaar met huidskleur of geslacht. Niet alleen is men het meer gaan tolereren, maar men is in sterk toenemende mate ook het uitleven van die geaardheid gaan zien als iets nastrevenswaardigs. Toen bekend werd dat Different therapie aanbiedt voor homo's en lesbiennes die moeite hebben met hun geaardheid, was een van de meest voorkomende argumenten dat je je geaardheid moet kunnen vieren. Iets intrinsiek goeds bijna, kun je zeggen.

* * *

Op het terrein van actieve levensbeëindiging zien we iets soortgelijks. Waar euthanasie eerst werd toegepast maar wel verzwegen (de morfineroute van de jaren zestig en zeventig), vervolgens werd getolereerd (jaren tachtig en negentig) en uiteindelijk aan artsen als een wettelijk beschermde noodgreep werd aangeboden, zitten we thans in een discussie waarbij euthanasie volgens sommigen ronduit een ideale dood is. Niet 'euthanasie wanneer we met de rug tegen de muur staan', maar euthanasie als een logisch vervolg op de eisen van de autonome mens die het op lichamenlijk verval volstrekt niet heeft begrepen. In beide gevallen wordt wat vroeger verboden was, nu toegejuicht. In beide gevallen heeft deze revolutie zich voltrokken in slechts enkele decennia. En in beide gevallen wordt in de publieke opinie opmerkelijk vaak gerefereerd aan de bezwaren die kerken, 'gristenen' en religieuze organisaties hadden, of nog hebben, tegen de nieuwe ontwikkelingen. En dat is bepaald niet vriendelijk bedoeld.

Daarmee zijn we bij een tweede kwestie: de tolerantie voor afwijkende meningen is aan het afnemen. Velen vinden dat de nieuwe morele inzichten – ‘Hoe hebben we ooit zo dom kunnen zijn?’ – door de overheid actief aan de man gebracht moeten worden. Het lijkt een kwestie van ‘doorpakken’: verplichte voorlichting over homoseksualiteit als normaliteit op alle scholen, weigerambtenaren die opgespoord en uit hun ambt gezet moeten worden, weigerdokters die te horen krijgen dat ze beter een ander beroep hadden kunnen kiezen. Terwijl we ons sociaaleconomisch in een tijd van neoliberalisme en deregulering bevinden, reiken links en rechts elkaar in Nederland de hand in de overtuiging dat de overheid op het gebied van de moraal een opvoedende en normerende taak heeft.

* * *

Het CDA is een partij die wil werken op basis van tradities. Tradities worden van generatie op generatie doorgegeven en ondergaan veranderingen. Maar het zijn wel *tradities* die worden doorgegeven. In zekere zin is het CDA dus inderdaad een conservatieve partij. Achter respect voor tradities gaat de overtuiging schuil dat geen enkele generatie de morele waarheid in pacht heeft; de

vorige niet, maar ook de huidige niet. Hoe vanzelfsprekend iets op het ene moment ook kan zijn, op het andere moment kunnen er nieuwe inzichten doorbreken die een herijking van een standpunt nodig maken. Maar ook dat laatste moet met omzichtig-

heid geschieden. In de jaren tachtig liep Nederland over van begrip voor pedoseksuelen. Inmiddels is daar een correctieve beweging op gevolgd die trekken van een heksenjacht krijgt. Elke generatie moet zich afvragen of een ethiek die zich bedient van een retoriek van *good guys* en *bad guys* en die haar standpunten formuleert

in termen van ‘we weten toch inmiddels allemaal wel’, recht doet aan de complexiteit van morele problemen en aan de integriteit van alle betrokkenen, ook de vermeende *bad guys*. Dat er op dat terrein veel kan misgaan, hebben we recentelijk weer gezien bij de eerste, ten dele ongeïnformeerde reacties op Different. Wie huwt met de tijdgeest, is over een paar decennia weduwnaar. Een partij die de eigen beginselen koestert, ze behoedzaam bijstelt, en in een geduldige en milde dialoog gaat met andere stemmen, bewijst de samenleving nu en in de toekomst een dienst van onschatbare waarde.

*Wie huwt met
de tijdgeest,
is over een
paar decennia
weduwnaar*